

Kommentarer til Tys tekst

av Edvard Hauff

Dang Van Ty forteller oss om farer, familiesamhold og brytninger mellom det tradisjonelle og det moderne. Hans dramatiske beretning er preget av hans dype respekt for familien og lange og dype kulturelle tradisjoner. Han beskriver først et bakteppe av individuell sårbarhet for hendelser ved hans egen ankomst til Vietnam, og innledningen peker fram mot opplevelser som er farefulle på andre måter, når han bringer oss inn i et tradisjonelt åndelig univers. Beretningen om lillesøster Gais gjentatte besettelse av ånder er dramatisk og fortvilende for henne selv og den øvrige familien.

I tillegg til å være gripende og godt skrevet, kan denne beretningen leses som et lærestykke for norske helsearbeidere, og særlig for de av oss som arbeider innen psykisk helsevern. Men forfatteren selv er ikke belærende. Han beskriver søsterens kamper med åndene inngående, men uten å trekke konklusjoner eller stille diagnoser. Fortellingen minner oss om å ta åndelige opplevelser på alvor uten i utgangspunktet å betrakte dem som uttrykk for psykopatologi.

Selv har jeg gjennom mange år arbeidet forskningsmessig og klinisk med

norsk-vietnamesere. Jeg har bodd sammen med vietnamesiske flyktninger i leirer i Sørøst-Asia, og jeg har også flere ganger besøkt Vietnam i faglig sammenheng. Jeg kjenner igjen oppmerksomheten på hvordan man skal tiltale andre på bakgrunn av alder og familiaritet. Jeg kjenner også igjen brytningen mellom det moderne og det tradisjonelle. Dette kommer godt fram i fortellingen ved brorens utålmodighet når han kritiserer forfatterne for å tro på søsterens opplevelse av ånder, samt ved forfatterens avsluttende kommentarer om at faren hadde lovet ham å få søsteren undersøkt på et sykehus i Saigon. Han refererer også til brytningene i ham selv når han skriver at hans vestlige tenkemåte var i ferd med å vende tilbake da han skulle reise hjem til Norge.

Dette er imidlertid også en beretning som kan kaste et faglig lys over besettelsestilstander hos personer fra forskjellige land. Det vi i psykiatrien kan beskrive som dissosiative lidelser finnes nok i alle kulturer. Oppmerksomheten på disse tilstandene synes også å ha økt i Norge i de senere årene, både med henblikk på pasienter med innvandrerbakgrunn og innfødte norske pasienter. Når vi som

fagfolk skal forholde oss til pasienter med besettelsestilstander og andre dissosiative lidelser, er vår første oppgave å lytte til og beskrive opplevelsene, slik denne fortellingen er et godt eksempel på. Vi må også prøve å forstå den psykologiske sammenhengen disse reaksjonen står i, både i den enkelte og familien. Hvilke potensielle bakenforliggende og utløsende faktorer kan vi få øye på? Hvilke meningsbærende budskap kan vi tenke oss at Gai formidler? Har hun vært utsatt for traumer som det ikke blir snakket om? Dette kan ikke vi få svar på, men her kommer det fram indikasjoner på undertekster om mulige nabokonflikter, konflikter innen familien og skyldfølelse og sorg over den avdøde lillebroren.

Dessuten er det nødvendig å prøve å forstå den sosiokulturelle konteksten fenomenene kommer til syne i. Deles for eksempel forestillingene og forståelsen av fenomenene av pasientens familie som i denne beretningen? Hva med behandlingsmulighetene? Her hadde familien tilgang til tradisjonelle/ åndelige helbredere som de brukte, og som i hvert fall kunne gi intervensjoner som ga midlertidig bedring. I Norge er tilgjengeligheten liten på slike behandlingsformer, og det kan oppleves som et savn særlig av nyankomne flyktninger og andre innvandrere. Mine erfaringer med tradisjonelle helbredere i Sørøst-Asia er delte. Jeg har sett betydelig

forverring av psykotiske lidelser etter slike forsøk på helbredelse. Men jeg har også opplevd hvor stor forståelse og omsorg man kan finne hos slike helbredere når de for eksempel møter pasienter med lidelser som vi hører om i denne fortellingen.

Forfatteren forteller også hvordan landet er inne i en utvikling med færre hjemløse og større byggevirkosomhet. Dette skyldes nok ikke minst midler som er sendt hjem fra familiemedlemmer i eksil, slik forfatteren selv har gjort. Den sosiale og økonomiske utviklingen i Vietnam er også en del av bakteppet.

Men Dang Van Ty utvider perspektivet fra søsterens og familiens lidelser til å betrakte hendelsene også som et bilde på Vietnams splintrede sjel. Beretningen er publisert i 1986 og ligger i tid nærmere til krigen enn i dag, Men kriger er splintrende og setter langvarige spor - hos den enkelte, noe forfatteren selv har opplevd på kroppen, for familien og for hele samfunnet.

Edvard Hauff
Professor II
UiO, Institutt for klinisk medisin
edvard.hauff@medisin.uio.no

